

1909. márc. 7.

VII.

A lélek eledele.

(Egyházi beszéd).

Nem csak kenyérrel él az ember. Máté 4, 4.

A kenyér a testi élet feltétele — sietek utána tenni, hogy a Biblia szellemében e szót nem szoros, hanem tágasabb értelemben veszem, s így mindazt értem alatta, a mi a testi életnek fenntartására szolgál.

A kenyérszerzés, ~~főleg napjainkban~~, kiváló gondja sok embernek. Némely ember ~~szintugy arczán, öltözetén mutatja~~, hogy kenyerét keresi. Ha a ~~falusi ember, homlokát izenedni látjuk~~, nem is kérdezzük miért: tudjuk, hogy a kenyér keresése közben ~~izzadt~~ meg; és a városiak halvány színéről is — ~~legalább kettőről egyre~~ — lehet következtetni, hogy vagy a kenyérkeresés nagy munkájában, vagy a kenyér hiányában halványult meg.

A különböző hajlamok, képességek, és társadalmi szükségek szerint nem lehetvén mindenki ~~szántóvetőt~~, a mesterségekből leginkább azokat gyakorolják, melyekhez vagy olcsón juthatni, vagy a melyek jövedelmezőbbek; a szép művészetekre, melyek vagy csak későre, vagy éppen nem jövedelmeznek, ritkán adja magát egy-egy erős szenvedély ~~(s éppen oly ritkán egy egy vagyonos, kinek önkeze munkája nélkül is megvan mindennapi kenyeré.)~~ Ismeretek és tapasztalatok szerzésére túl országokon és tengereken, kevés ember távozik szülőtte földéről, míg a kenyérért ~~még a szeker is elhagyja szép hazáját, melyet vérel szerettek és tartottak meg ezer éven át ősei.~~ Magoknak a tudományoknak sincs elég becsök önmagukban. Ki nem tudja, hogy vannak ugynevezett kenyértudományok is? Innen van aztán, hogy mikor a tanuló ifjunak leendő pályája jön kérdésbe, nem anynyiban a hajlamot, mint inkább a lehető jövedelmet tekintik irányadóul a pályaválasztásnál.

Az apák közül többen igyekeznek arra, hogy gyermekeiknek vagyont mint szellemi kincseket hagyjanak örökségül; és az anyá-

nak soha sem fáj anynyira gyermekének tudatlansága, mintha éhezni látja azt.

A kenyér kérdésnél a szív, érzelme sokszor háttérbe vonul; sok ifjú nősül, és megfordítva, sok leány megy férjhez, nem anynyiban tiszta szeretetből, mint inkább azért, mert a menyaszszony-
nak, vagy völegénynek sok esztendőre eltett javai vannak, és te-
gyük utánna: a kenyérkérdésnél igen sokszor nem jön tekintetbe a
barátság, atyafiság, felebaráti szeretet, nem a hála szent érzelme,
sőt olykor az erkölcsi tisztaság sem.

(A kenyérkereset gondja annál súlyosabban nehezül az egye-
sekre, mentől nagyobb a családokban, vagy a polgári osztályokban a
munkaképtelenek, munkakerülők száma. Sőt voltak és vannak birod-
almak, melyekben a kenyér országos gondot adott és ad mind e
mai napig. Hazánkban, mint kiválólag földmivelő országban, ritkán
fogyott el a kenyérnek botja, s ha el is fogyott, megsegített az Is-
ten; hanem a régi Rómában, a mai Frankhonban és Angliában bi-
zony sok gondot adott a kormányoknak évről évre a népnek kenye-
ret szerezni.)

Igen k. ai! a kenyér a testi élet feltétele, s mint ilyen, az
embernek gondolatját, számítását, munkásságát nagy mértékben von-
ja magára, de én mégis azt mondom a Jézussal: N e m c s a k k e n y é r r e l é l a z e m b e r .

Ha az ember csak testből állana, s a vagyon nyujtaná a leg-
főbb méltóságot és tisztességet: ~~ah~~ akkor ~~igenis~~ csak azt prédikál-
nám én is: miképpen kell a ~~szántóföldet művelni~~, a mesterséget,
ipart és kereskedést virágzásba hozni, miképpen kell az öröklött
vagy szerzett vagyont megőrizni, és miképpen kell a testet táplál-
ni, hogy a kinézés méltóságos és tartós legyen. De ai! az ember-
nek lelke is van, melynek szintugy táplálékra van szüksége mint a
testnek; és vannak még e földön is becsesebb dolgok az aranynál
és ezüstnél, s mind ezt figyelem nélkül nem hagyhatjuk, a minthogy
én is ezekre akarom irányozni kedves hallgatóim figyelmét ez órában.

I. N e m c s a k k e n y é r r e l é l a z e m b e r . N e m b i z o n y !
Mutatja az az élénk figyelem, melylyel a gyermek a körötte lévő
tárgyakat vizsgálja, az a készség, melylyel ártatlan kebelét minden
igaznak, szépnek és jónak befogadására kitarja.

N e m c s a k k e n y é r r e l é l a z e m b e r . N e m b i z o n y !

mutatja az a nemes törekvés, melylyel sokan a dolgok és tények lényegébe bérhatni, az igazat a hamistól, a szépet a rúttól, a jót a rosztól megkülönböztetni törekednek; mutatja az a szent buzgóság, melylyel sokan, lemondván minden örömről és élvezetről, mit a családi élet vagy a földi vagyon adhatnak, magokat kizárólag az igaznak, szépnek és jónak mivélésére szentelik; mutatja az a törhetlen bátorság, melylyel sokan az egyszer elismert igazságnak zászlóját kezökbe ragadják, a világba viszik, és ha kell, meghalnak a zászló körül, de azt utolsó lehelletig el nem hagyják.

~~Nem csak kenyérrrel él az ember. Nem bizony!~~

Tudja ezt minden józan gondolkozású és mivelt lelkű apa, s azért a testi táplálék mellett egyszersmind lelki eledelkkel is kívánja gyermekeit táplálni — más szóval: vagyont is gyűjt nekik, de minde- nek felett nevelést kíván adni, hogy ismerjék meg az igazat, széressék a szépet, és gyakorolják a jót.

~~Nem csak kenyérrrel él az ember. Nem bizony!~~

Tudja ezt minden felvilágosodott testület, felekezet, vagy polgári állam; ezért állítottak és állítanak mindenfelé iskolákat, tudományos intézeteket, ismeretterjesztő társulatokat, hogy legyenek azok mintegy élőforrások, melyekből a tudományszomjas lelkek a szomjuság mértéke szerint ihassanak.

(~~Nem csak kenyérrrel él az ember. Nem bizony!~~ Bizonyítja a jókban és jók által kifejlett közszellem, mely a tudományt elismerésben, befolyásban, kitüntetésben részesíti, mely a szépet és jót szerető keblére fogadja, az erényt jutalmazza, a tiszta elvet becsüli, az igazságot elfogadja, terjeszti, és annak elværtztet bajnokait dicsőíti.)

~~Igen ai!~~ Tudomány, erény, az igaz, szép és jó: megannyi természetes tápszere a léleknek. A mely lélek nem táplálkozik ezekkel, annak romolni kell mint a testnek, mely természetellenes eledelkkel táplálkozik.

(Azonban valamint a testi fejlettség különböző fokozatai szerint különböző tápszerek szükségesek, és valamint a különböző tápszerek különböző hatással vannak a test fejlesztésére: azonképpen van a lelki eledelkkel a lélek táplálásában és nevelésében.)

A gyermekek könnyű, a felnőttek nehezebb eledelkkel táplálkoznak — tegyük utána: a gyermek szereti a képes könyvet, a könnyű dalt, egyszerű mesét, de már az ifju lelke csapongva jár az ismeretek virágos mezején, míg az érett eszű bölcs egyszersmind

műveli a tért, melynek gyümölcséből táplálkozott, hogy utána még többen táplálkozhassanak. Így van a többi lelki eledellekkel is: a gyermek kedélyére a példa hat, az ifju eszméért lelkesül, míg a férfi az igazság terjesztésén munkálkodik. Önkényt következik: valamint a gyenge test a nehéz eledelt, éppen úgy nem bírja meg a gyenge lélek az elvontabb eszméket és magasabb igazságokat; és megfordítva, a mily káros lenne a felnőtt testet gyermekeledelekre szorítani, éppen oly káros a fejlettebb lelkeket az ismeretek bővebb forrásától elzárni, a szépnek, jónak és igaznak további keresésében és gyakorlatában akadályozni.

Egyik tápszer inkább az izmokat, más a gyomrot erősíti — tegyük utána: a különböző lelki eledelek szintén különböző hatással vannak a lélekre. Innen van, hogy az egyik embernél a gondolkozó, másiknál az emlékező; egyiknél az alkotó, másiknál az ítélő tehetség erősebb; az egyikből lesz költő, a másikból történész; egyikből lesz aesthetikus, a másikból philosoph, — és innen van, hogy az egyik ember szívében, a másik fejében tökéletesebb. A miből megint önként következik, hogy mindenki leginkább azzal a lelki eledellel táplálkozzék, a melyre lélkének szüksége van.

Egészséges test a kellő táplálék bévetele után jól érzi magát — tegyük utána: ép lélek az ismereteknek, a szépnek, jónak és igaznak mivelése által nem csak tökéletesedik, hanem egyszerűs mind a legnemesebb örömekeket is élvezi.

S a mint áll a dolog az egyes emberrel, éppen úgy áll az emberiséggel. Az ismeretek köre kezdetben nagyon csekély volt, majd jön a költészet virágos kora, s aztán a komolyabb tudományoké; a vad népek maig sem ismerik a szeretetet, a zsidó csak nemzetbeliét szerette, míg a keresztény még ellenségét is szeretni tanulja. Előbb magán, aztán pártérdekekből, míg lassanként az emberiség közös és szent ügyei mellett is küzdöttek véres csatákat és nyertek fényes győzelmeket.

II. Nem csak kenyérrel él az ember — és most már utána tehetjük: nem csak emberi tudománnyal, a szépnek, jónak és igaznak mivelésével, hanem az Istennek minden igéjével, mely az ő szájából származik. Lássuk ezt is egy kissé közelebbi világításban.

Az emberi tudomány sokra ment. Lópor, könyvnyomtatás, gőzhajó, telegraph fel vannak találva; vegytani műhelyekben a szerves testeket felbontják alkotó elemeire, és viszont az elemekből egészeket alkotnak; a philosophia a lélek természetéből sokat meg-

fejtett, még többet következtet, mindazonáltal el kell ismernünk: az emberi tudomány és bölcsesség a lelket sok oly dologban hagyják kétségben, miket tudni szeretne, milyenek p. o. teremtés, megtartás, gondviselés, feltámadás és örökélet; de imé hangzik az Isten igéje: Az Úr által élünk, mozgunk és vagyunk; (Csel. 17, 28.) Ismét: Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghalis él, és ha valaki él és hiszen én bennem, soha meg nem hal; (Ján. 11. 25, 26.) és az Istennek ez igéi a tudvágyó lelket táplálják és éltetik.

Olykor a világ az igazakat gyűlöli, szidalmazza, káromolja, megostorozza, megmérgezi, vagy keresztre feszíti, míg a gonoszokat, bűnösöket szabadon eresztí, világi javakkal, dicséretekkel halmozza; az igaz ügy mellett népek vérzenek el, míg az ármány és önkény győz és uralkodik; oly dolgok, melyek között néha a bátor lélek is csüggedez; de imé hangzik az Istennek igéje: Boldogok, a kik háboruságot szenvednek az igazságért, mert azoké a mennyeknek országa, (Mát. 5, 10.) és a csüggedező lélek erősítő táplálékot vesz az Istennek igéjéből.

Olykor jönnek a nem szeretem napok, arczodon megjelenik a halványság, tagjaidban az erőtlenség, házádban az inség, telkeden a nyomor, azon kívül szeretetlenség, részvégtlenség, hálátlanság, káröröm, közből leked alél, csüggedez, de imé hangzik az Istennek igéje: Hijj segítségül engemet a te nyomoruságodnak idején, megszabadítlak tégedet és dicsőítesz engemet. (Zsolt. 50, 15.) és a csüggedező lélek erősítő táplálékot vesz belőle a nyomoruság elhordozására.

Földbe teszed, a mi a földön legkedvesebb volt neked, egyetlen gyermekedet; élete még nem is virágzott, csak bimbójában volt; de bár bimbó volt, mégis úgy szeretted. Az orvosok nem tudták meggyógyítani, a te szíved is olyan szomorú, olyan beteg, azt se tudják megvizsgálni, meggyógyítani; de imé hangzik az Isten igéje a koronás dalnok által: Az Úr adta, az Úr el is vette, áldott legyen szent neve érette; és a te beteg szíved orvosságot, vigaszt, erőt nyer az Isten igéjéből.

Magad is haldoklóféltben vagy, pedig még nem végezted bé a nemes munkát melyhez kezdettél; gyermekeid maradnak el árván, nevetlenül, s ezért úgy fáj elszakadni tőlük; a te kedves kicsinyeid is jajgatva, könyezve állják körül haldokló ágyadat, mert ugy

szeretnek téged, minthogy te is szeretted őket; lélekleverő, csüggesztő helyzet; de imé hangzik az Istennek ígéje: „Hagyd el a te árváidat, én eltartom, és a te özvegyeid én bennem vessék reményöket“; és a levert csüggedő lélek felemelő, erősítő táplálékot talál Isten ígében.

Te pedig örömet meghalnál, hiszen az élet már ugy sem adhat semmit: arcod elhervadt, fejed megöszült, kedved elmúlt, akaratod megtört; de félsz, hogy a halál után nem leszen jól dolgod: az Úr számon kéri napjaidat és esztendeidet, melyeket az igaznak, szépnek és jónak szolgálatára adott, és az igaz, szép és jó vádolni fognak, mert őket megvetted és szolgáltál a hamisnak és rútnak, a bűnnek és a gonoszságnak — de imé hangzik az Istennek ígéje: „Az Úr békessegesen vár, nem akarván, hogy vajakik elveszzenek“. (2. Pét. 3, 9.) és a bűnösök bátorságot merithetnek Isten ígéből az ő irgalma és kegyelme felől.

Igy, így ai! Nem csak kenyérral él az ember. Isten a mellett, hogy az igaznak, szépnek és jónak szeretetét az emberi lélekbe oltotta, az ő ígétével is kívánta táplálni lelkünket. S hogy a lelki táplálékban mindnyájan részesülhessünk; ezért küldötte Isten az ő prófétáit, s végre az ő szent fiát; ezért állanak a templomok, ezekben a szószék és az úr asztala, mely mellől több izben hangzik Jézus szava: „Én vagyok az életnek ama kenyere, a ki én hozzám jő, semmiképpen meg nem éhezik, és a ki hiszen én bennem, meg nem szomjuzik soha“. (Ján. 6, 35.).

De vonjunk következtetést, tanúságot is mindezekből. A kenyér a testi élet feltétele, s azért annak megszerzésére munkálnunk kell, anynyival inkább; mert eszköz azokban is, melyek drágábbak a testnél. Azonban soha se feledjük, hogy nem csak kenyérral él az ember, az-az: az embernek nem csak teste, de egyszersmind lelke is lévén, ez utóbbinak szintugy táplálék szükséges, a mi nem lehet más, mint az igaznak, szépnek, jónak szeretete, és az Isten ígéje, melyből erősítő, vigasztaló, bátorító és lelkesítő táplálékot vehetünk az igaznak, szépnek és jónak mivélésére. Ámen.

Nagy Lajos,
tanár.

1909. Febr. 14.

VIII.

~~Kivétel~~

A jót ismerni és tenni kell.

(Egyházi beszéd).

Mikor hallotta volna az ifju e beszédet, elméne megszomorodva, mert sok jószága vala. Máté 19, 22.

Minden ember szeretne jó lenni, de nem minden tud jó ember lenni. A természet oltotta ez ösztönt a jóra mibélénk. Isten jónak teremtett minket. Azért van, hogy a gonosztevő is eltitkolja gonoszságát, és szép színnel takarja roszaságát; azért van, hogy a bűn és a vétek kerüli a napfényt, és setétben s titokban követi el a roszzat.

~~B~~ámbár a természet belénk oltotta a jónak szeretetét, s mi is óhajtunk jók lenni, mi az oka mégis, hogy ~~jó~~ ^{ki} ~~szüntelen~~ ^{elkora} ~~zúgolódik~~ ^{amb} így szólván: Eláradott a gonoszság a földön, nincsen a ki ~~jót~~ cselekedjék, nincsen csak egy is!?)

A Jézus evangélioma egy történetecskével fejtí meg ennek okát. A példa leginkább meggyőz, leginkább világosit. Lássuk tehát e példát.

Egy ifju Jézust akará követni, így szól a szent könyv, az az: jó, szent és igaz életet akara élni; monda azért a Jézusnak: Jó mesterem, mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem? A parancsolatokat tudod, mond a Jézus, ne lopj, ne ölj, ne paráználkodj. Mindezeket, ugy mond az ifju, az én ifjuságomtól fogva megtartottam, mi fogyatkozás van még bennem, hogy tökéletes legyek. És felele neki Jézus: add el mindenedet, és osztogasd a szegényeknek, és kincsed leszen menyországban, jer és kövess engemet. Mikor pedig hallotta az ifju e beszédet, elmene megszomorodva, mert sok jószága vala.